

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.411.001.05.2020

Pan
Tomasz Kałużny
Burmistrz Miasta i Gminy Września
Urząd Miasta i Gminy we Wrześni
ul. Ratuszowa 1
62-300 Września

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/20/001 Realizacja przez gminy województwa wielkopolskiego zadań w zakresie zapewniania dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta i Gminy we Wrześni, ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września (dalej: Urząd)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Kałużny od 18 listopada 2002 r., dalej Burmistrz
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Plany znoszenia barier w dostępie do przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami 2. Działania na rzecz zapewnienia dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020, a także działania wcześniejsze o ile oddziaływały na kontrolowaną działalność
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Joanna Józwiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/157/2020 z 10 grudnia 2020 r. (akta kontroli str. 1-2)

---

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Działania gminy Września³, dotyczące przestrzeni publicznej, mimo że systematycznie poprawiały jej jakość, nie w pełni zapewniały osobom ze szczególnymi potrzebami dostępność tej przestrzeni na zasadzie równości z osobami pełnosprawnymi.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Podejmowane przez gminę sukcesywne działania zmierzające do poprawy dostępności przestrzeni publicznej były ukierunkowane przede wszystkim na usuwanie barier utrudniających poruszanie się osób o ograniczonej sprawności ruchowej oraz osób starszych. Objęte kontrolą inwestycje gminne wraz z otaczającą je przestrzenią publiczną zrealizowano w sposób niegwarantujący optymalnej dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Gmina, uwzględniając potrzeby mieszkańców, zaprojektowała w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 działania na rzecz poprawy dostępności przestrzeni publicznej osobom o szczególnych potrzebach. NIK wskazuje przy tym na potrzebę zapewnienia przez gminę udziału osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz specjalistów ds. projektowania uniwersalnego przy monitorowaniu dostępności, planowaniu i projektowaniu przestrzeni publicznej, jak również na konieczność przeszkolenia pracowników zajmujących się inwestycjami gminnymi, w zakresie projektowania uniwersalnego. Brak tego typu działań nie służy skutecznej likwidacji barier ograniczających dostępność osób z różnymi niepełnosprawnościami (ruch, wzrok, słuch) oraz może skutkować w przyszłości przyjęciem rozwiązań architektonicznych nieuwzględniających potrzeb tych osób.

Wywiązując się z obowiązków nałożonych ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁴ powołano koordynatora ds. dostępności w Urzędzie Miasta i Gminy we Wrześni, przyjęto i realizowano plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz opracowano deklarację dostępności architektonicznej budynków Urzędu i opublikowano ją na stronie Biuletynu Informacji Publicznej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Plany znoszenia barier w dostępie do przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami

Opis stanu
faktycznego

1.1. W latach 2016-2020 (wg stanu na 31 grudnia danego roku) odsetek mieszkańców w wieku powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców wykazywał tendencję rosnącą od 22,0% w 2016 r., przez 23,2% w 2018 r. do 23,9% w 2020 r.

(akta kontroli, str. 22)

W rejestrach skarg i wniosków Urzędu za lata 2018-2020 nie została zarejestrowana skarga lub wniosek, których przedmiotem byłyby bariery w dostępie do przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

(akta kontroli, str. 5-14)

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: gmina.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1062, dalej ustawa o zapewnianiu dostępności.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Rada Miejska we Wrześni, mimo, że taka kompetencja wynikała z art. 5c ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁶ nie utworzyła gminnej rady seniorów. Przewodniczący Rady podał w wyjaśnieniach, że Rada ma możliwość, ale nie ma obowiązku utworzenia rady seniorów; wyjaśnił, że dotychczas nie było potrzeby jej utworzenia, ponieważ środowisko seniorów jest reprezentowane w samej Radzie Miejskiej oraz przez szereg organizacji społecznych współpracujących z Urzędem, Ośrodkiem Pomocy Społecznej we Wrześni i z innymi jednostkami. Dodał również, że żadna z tych organizacji nie zgłaszała nigdy takiej potrzeby.

(akta kontroli, str. 3-4)

1.2. Na terenie gminy działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych prowadził Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni (dalej OPS). Współpraca lokalnych stowarzyszeń i fundacji, oraz OPS miała efekt w postaci: m.in. objęcia 229 osób usługami opiekuńczymi, w tym 63 osoby korzystały ze wsparcia w ramach programu „Opieka 75+”; udzielaniu seniorom pomocy w okresie panującej pandemii w ramach programu „Wspieraj Seniora”; realizowaniu programu „Aktywizowanie i wyrównywanie szans seniorów w gminie Września”, w ramach którego udostępniano seniorom zniżki i rabaty na różne usługi i towary przygotowane przez przedsiębiorców (w postaci Wrzesińskiej Społecznej Karty „Senior”); organizacji dla seniorów uroczystości okolicznościowych; przygotowaniu darmowych posiłków głównie dla osób starszych niepełnosprawnych; prowadzeniu magazynu odzieży i artykułów gospodarstwa domowego.

(akta kontroli, str. 57-58)

W „Strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Września na lata 2021-2025” zaplanowano m.in. utworzenie „Wrzosowiska”, z klubem seniora oraz utworzenie w OPS stanowiska asystenta osoby niepełnosprawnej.

(akta kontroli, str. 58)

Na podstawie porozumienia zawartego 10 sierpnia 2020 r. gmina objęła patronatem organizacyjnym Stowarzyszenie Wrzesiński Uniwersytet Trzeciego Wieku, które zobowiązało się do realizacji działań na rzecz starszych mieszkańców Wrześni poprzez m.in. ich aktywizację społeczną do uczestnictwa w różnego rodzaju formach życia społecznego.

(akta kontroli, str. 59-62)

Gmina 4 lipca 2019 r. przeprowadziła w siedzibie wrzesińskiego ratusza konsultacje z lokalnymi stowarzyszeniami zajmującymi się działalnością na rzecz osób chorych, starszych i niepełnosprawnych, którego celem było omówienie i zdefiniowanie problemów, z którymi na co dzień mierzy się lokalna społeczność. Informacje pozyskane w trakcie rozmów, jak podał zastępca Burmistrza, były ważną integralną częścią wniosków aplikacyjnych o środki zewnętrzne na tego typu projekty, w tym na realizację projektu pn. „Września miastem oferującym obecnym i przyszłym mieszkańcom nowoczesne, przyjazne i konkurencyjne miejsce do życia i pracy” oraz zadania pn. „Utworzenie we Wrześni Centrum Aktywności Seniora Wrzosowiska”. Na pierwszy z przywołanych projektów gmina nie otrzymała dofinansowania w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Sprawa uzyskania dofinansowania ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych na realizację drugiego z wymienionych projektów była w toku⁷.

(akta kontroli, str. 48-50)

⁶ Dz. U. z 2020 r., poz. 713 ze zm.

⁷ Wniosek o dofinansowanie tego projektu został złożony w grudniu 2020 r.

1.3. Rada Miejska we Wrześni nie utworzyła zespołu problemowego, komisji do spraw dialogu, rady, stanowiska lub jednostki bądź komórki organizacyjnej, odpowiedzialnej za współpracę z organizacjami osób ze szczególnymi potrzebami. Zastępca Burmistrza podał w wyjaśnieniach, że środowiska osób ze szczególnymi potrzebami współpracują z gminą przede wszystkim za pośrednictwem Urzędu oraz OPS. Również radni są do dyspozycji mieszkańców podczas dyżurów (ze względu na pandemię - telefonicznych) i wszyscy zainteresowani, w tym również osoby ze szczególnymi potrzebami, mają możliwość bezpośredniego kontaktu.

(akta kontroli, str. 45)

1.4. Gmina upowszechniała informację o możliwości uczestniczenia mieszkańców w działaniach na rzecz zwiększania dostępności przestrzeni publicznej zarówno przez biuletyn informacyjny Urzędu pt. „Wieści z Ratusza”, jak i stronę internetową www.wrzesnia.pl.

(akta kontroli, str. 46)

Konsultacje społeczne przeprowadzono w związku z opracowywaniem przez firmy zewnętrzne na zlecenie gminy „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014 – 2020”⁸ i „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023”⁹, stanowiącego aktualizację Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Września na lata 2011-2020, które odnosiły się m.in. do kwestii dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, o czym mowa w punkcie 1.8. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W trakcie opracowania Strategii zorganizowane zostały warsztaty strategiczne w miejscowościach gminy. W dalszej kolejności mieszkańcy mieli okazję wnieść swoje uwagi, w tym m. in. z zakresu działań na rzecz zwiększenia dostępności przestrzeni do pełnej wersji dokumentu Strategii, który został także wyłożony do publicznego wglądu (zarówno w Urzędzie Miasta i Gminy, jak i na stronie internetowej Urzędu). W trakcie procesu konsultacji społecznych nie wpłynęły żadne uwagi do dokumentu.

(akta kontroli, str. 46-48)

Obecnie, jak podał w wyjaśnieniach zastępca Burmistrza, trwają prace nad nową Strategią na lata 2021 – 2027; z uwagi na pandemię, konsultacje prowadzone są w formie elektronicznej. Do tej pory została przeprowadzona internetowa ankieta, której wyniki mają posłużyć do sformułowania diagnozy dokumentu.

(akta kontroli, str. 46)

Podczas opracowania Programu Rewitalizacji gmina wykorzystwała badania ankietowe, przeprowadzone w marcu 2017 r. metodą indywidualnego wywiadu ulicznego na próbie 500 mieszkańców miasta, spotkania konsultacyjne otwarte (zorganizowano trzy takie spotkania: 27 i 28 marca oraz 27 kwietnia 2017 r.), konsultacje pisemne (od 3 do 14 sierpnia 2017 r.) oraz prowadziła nabór projektów – przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zgłosili mieszkańcy, rady sołeckie, przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych i zarządców budynków mieszkaniowych, oraz organizacje pozarządowe. Ponadto projekt Programu Rewitalizacji został wyłożony do publicznej konsultacji poprzez jego zamieszczenie na stronie internetowej Urzędu w Biuletynie informacji Publicznej (w okresie od 15 do 21 marca 2018 r.); nie wpłynęły żadne uwagi.

(akta kontroli, str. 47-48)

W sierpniu 2020 r. gmina złożyła do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych¹⁰ wniosek o dofinansowanie zadania pn. „Utworzenie usługi

⁸ Dalej: Strategia.

⁹ Dalej: Program Rewitalizacji.

¹⁰ Dalej: PFRON.

indywidualnego transportu door-to-door na terenie Miasta i Gminy Września". W trakcie sporządzania dokumentacji aplikacyjnej pracownicy Urzędu w ramach konsultacji społecznych zwrócili się do trzech organizacji, działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, które wyraziły pozytywną opinię co do zasadności realizacji projektu. Efektem złożenia przez gminę przedmiotowego wniosku było zawarcie umowy o udzielenie dotacji. Zgodnie z projektem od sierpnia 2021 r. na terenie gminy uruchomiona zostanie usługa bezpłatnego transportu do urzędów i instytucji publicznych dla osób starszych oraz z niepełnosprawnościami narządów ruchu i wzroku w stopniu znacznym. W tym celu gmina była zobowiązana do zakupu specjalnego busa dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych wraz z dedykowaną aplikacją umożliwiającą zamówienie usługi.

(akta kontroli, str. 50-51)

1.5. W kontrolowanym okresie w szkoleniach z zakresu obsługi i kontaktów z osobami ze szczególnymi potrzebami uczestniczyło dwoje pracowników Urzędu, w tym pracownik kancelarii Urzędu, mający bezpośredni pierwszy kontakt z petentem, który w 2019 r. uczestniczył w kursie języka migowego¹¹. W 2020 r. koordynator ds. dostępności w Urzędzie uczestniczył w szkoleniu pt. „Obowiązki koordynatora dostępności w nawiązaniu do ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami”¹².

(akta kontroli, str. 23)

Trzech pracowników Urzędu uczestniczyło w szkoleniach z zakresu stosowania zasad projektowania uniwersalnego. W 2020 r. dwoje z nich uczestniczyło w szkoleniu pt. „Jak przygotować dokumenty dostępne cyfrowo ze szczególnym uwzględnieniem BIP”¹³. Zakresem obowiązków tych pracowników objęte było m.in. zamieszczanie treści na stronie internetowej Urzędu, w BIP i w social mediach. Trzeci z tych pracowników, pełniący funkcje koordynatora ds. dostępności w Urzędzie uczestniczył w szkoleniu, o którym mowa wyżej.

(akta kontroli, str. 24)

Pracownicy Referatu Inwestycji Urzędu, zajmujący się inwestycjami gminnymi, nie brali udziału w szkoleniu z zakresu projektowania uniwersalnego. Zastępca Burmistrza w wyjaśnieniach w tej sprawie podał, że pracownicy zajmujący się w Urzędzie inwestycjami, wezmą udział w szkoleniu z zakresu projektowania uniwersalnego, jak tylko będzie ono dostępne.

(akta kontroli, str. 23, 196)

Na podstawie art. 14 ustawy o zapewnianiu dostępności Burmistrz wyznaczył koordynatora ds. dostępności w Urzędzie¹⁴, któremu powierzono zadania, określone w przepisach art. 14 ust. 2 pkt 1-3 ustawy o zapewnianiu dostępności, tj. wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez gminę, przygotowanie i koordynację wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez gminę, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 6 ustawy o zapewnianiu dostępności oraz monitorowanie działalności podejmowanej przez gminę w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

(akta kontroli, str. 23, 37-40)

¹¹ Szkolenie przeprowadzone przez Polski Związek Głuchych oddział w Poznaniu w okresie luty-marzec 2019 r.

¹² Szkolenie przeprowadzone przez Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych w Poznaniu w dn. 18.09.2020 r.

¹³ Szkolenie przeprowadzone przez Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych w Poznaniu w dn. 8.10.2020 r.

¹⁴ Zarządzeniem nr 136 z dnia 14 września 2020 r.

Na podstawie art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy o zapewnianiu dostępności, koordynator ds. dostępności w Urzędzie, w dniu 30 września 2020 r. sporządził „Plan działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w Urzędzie na lata 2020-2021”¹⁵. W planie tym ustalone zostały podmioty odpowiedzialne za realizację danego działania (koordynator ds. dostępności lub 16 jednostek gminy) oraz dla każdego z zaplanowanych do realizacji działań został określony termin realizacji.

Przedmiotowy plan oraz dane kontaktowe koordynatora ds. dostępności Urzędu, zgodnie z przepisami art. 14 ust. 5 ustawy o zapewnianiu dostępności, zostały opublikowane na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu www.bip.wrzesnia.pl.¹⁶

(akta kontroli, str. 109-112)

Pierwszym zamierzeniem w Planie działań na rzecz poprawy dostępności była analiza stanu dostosowania obiektów Urzędu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, z terminem realizacji do 31 grudnia 2020 r. Działanie to zostało zrealizowane poprzez sporządzenie deklaracji dostępności architektonicznej trzech budynków Urzędu, którą zamieszczono na stronie BIP kontrolowanej jednostki¹⁷.

(akta kontroli, str. 109, 114)

Kolejnymi działaniami w ww. planie było: przekazanie 16 jednostkom gminy informacji o obowiązku powołania w nich koordynatorów ds. dostępności i sporządzeniu planu działań na rzecz poprawy dostępności (zrealizowano do 30 września 2020 r.); dokonanie analizy pod kątem dostosowania 16 administrowanych przez jednostki gmin obiektów do minimalnych wymagań dotyczących dostępności i dokonanie przez te jednostki diagnozy w zakresie dostępności alternatywnej (zrealizowano do 8 grudnia 2020 r.); monitorowanie działalności jednostek gminy w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (16 jednostek przekazało do 8 grudnia 2020 r. niezbędne informacje); sporządzenie raportu zbiorczego o stwierdzonych przez jednostki gminy przeszkodach w dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz o zaleceniach dotyczących usunięcia tych przeszkód (w trakcie realizacji do 31 marca 2021 r.; do 12 stycznia 2021 r. 16 jednostek przekazało informacje o istniejących przeszkodach i zaleceniach dotyczących ich usunięcia). Działania te były realizowane w terminach zaplanowanych.

(akta kontroli, str. 109-112, 114-117)

1.6. W sierpniu 2018 r. Wydział Inwestycyjno-Komunalny Urzędu opracował dokument stanowiący wytyczne do projektowania chodników, ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, który nakładał na projektantów konieczność uwzględnienia w projektach technicznych m.in. udogodnień zwiększających dostępność przestrzeni publicznej dla osób niepełnosprawnych. Ponadto Wydział, dla prawidłowego projektowania m.in. oświetlenia przejść dla pieszych i organizacji bezpiecznego ruchu rowerowego, korzysta z dokumentu pt. „Wytyczne organizacji bezpiecznego ruchu pieszych – wytyczne prawidłowego oświetlenia przejścia dla pieszych” przesłanego do Urzędu we wrześniu 2018 r. przez Sekretariat Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego Ministerstwa Infrastruktury.

(akta kontroli, str. 63, 186-187)

W opracowanych przez Wydział wytycznych ustalono rodzaj stosowanej nawierzchni i jej konstrukcję, warunki jakie powinna spełniać skrajnia drogi,

¹⁵ Dalej: Plan działania na rzecz poprawy dostępności.

¹⁶ Linki do str. <https://bip.wrzesnia.pl/?bip=1&cid=293&bsc=N>; <https://bip.wrzesnia.pl/?bip=1&cid=316&bsc=N>.

¹⁷ Linki do str. <https://bip.wrzesnia.pl/?bip=1&cid=319&bsc=N>.

oznakowanie ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych oraz zasady ustawienia przy drogach ławek i ich wyposażenia.

(akta kontroli, str. 186-187)

Przy opracowaniu ww. wytycznych do projektowania chodników, ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych gmina nie korzystała z wiedzy podmiotu zajmującego się profesjonalnie projektowaniem uniwersalnym, opierała się natomiast, jak podał w wyjaśnieniach Kierownik Referatu Inwestycyjnego Urzędu, na opracowaniach innych miast, przede wszystkim Poznania.

(akta kontroli, str. 63)

Według wyjaśnień zastępcy Burmistrza, ww. wytyczne nie były konsultowane z przedstawicielami środowiska osób ze szczególnymi potrzebami. Podał, że konsultacjom poddawane są już konkretne zadania do realizacji (opisane w pkt 1.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli, str. 52)

1.7. Gmina, jak podał w wyjaśnieniach zastępcy Burmistrza, nie przeprowadziła odrębnej, szczegółowej inwentaryzacji istniejących barier w przestrzeni publicznej utrudniających dostęp do niej osobom ze szczególnymi potrzebami, jednak na bieżąco stara się monitorować tę tematykę - przy okazji sporządzania dokumentów strategicznych lub na etapie tworzenia wniosków o dofinansowanie, m.in. przy okazji składania wniosku o dofinansowanie do PFRON na realizację zadania pn. "Utworzenie usługi indywidualnego transportu door-to-door na terenie Miasta i Gminy Września". Wówczas, w wyniku przeprowadzonej analizy istniejących rozwiązań technicznych budynków użyteczności publicznej stwierdzono, że niektóre z nich nie posiadają rozwiązań skierowanych do osób z ograniczoną mobilnością. W przedmiotowym wniosku przedstawiono wykaz niektórych budynków publicznych wraz z informacją dotyczącą udogodnień: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, ul. Szkolna 3, Września – budynek wyposażony w podjazdy i windę; Powiatowy Urząd Pracy, ul. Wojska Polskiego 2, Września – budynek wyposażony w podjazd dla osób niepełnosprawnych; Urząd Skarbowy, ul. Warszawska 26, Września – budynek nie posiada windy, klienci urzędu poruszający się na wózku inwalidzkim są obsługiwani na parterze; Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ul. Wrocławska 42, Września – budynek posiada podjazd dla niepełnosprawnych; Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ul. Sikorskiego 34, Września – budynek nie posiada żadnych udogodnień; Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. Fabryczna 14 – budynek wyposażony w windę; Urząd Miasta i Gminy, ul. Ratuszowa 1 – budynek wyposażony w windę; Starostwo Powiatowe, ul. Chopina 10 – budynek posiada podjazd dla osób niepełnosprawnych. Stwierdzone bariery dotyczyły jedynie osób z niepełnosprawnością w poruszaniu się, nie zinwentaryzowano barier dla osób z niepełnosprawnością narządu słuchu, wzroku, ani innymi szczególnymi potrzebami.

(akta kontroli, str. 52-53)

Zastępca Burmistrza podał w wyjaśnieniach, że osoby ze schorzeniami narządów ruchu najdotkliwiej odczuwają skutki istniejących barier i Urząd ma najczęściej kontakt z tą grupą osób, stąd inwentaryzacja (opisana wyżej) przede wszystkim barier dotyczących tej grupy osób niepełnosprawnych. Ponadto podał, że bariery dla osób z niepełnosprawnością ruchową stanowią również ograniczenia dla osób z innymi rodzajami niepełnosprawności.

(akta kontroli, str. 199)

1.8. Działania gminy na rzecz poprawy dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami zostały zaplanowane w dwóch dokumentach

o charakterze strategicznym: w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014 - 2020¹⁸ oraz w aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023¹⁹. Oba dokumenty zostały przyjęte przez Radę Miasta i Gminy Września przed wejściem w życie ustawy o zapewnianiu dostępności²⁰ (Strategia została przyjęta uchwałą Rady z 25 czerwca 2015 r., a aktualizacja Programu Rewitalizacji uchwałą z 23 marca 2018 r.).

(akta kontroli, str. 53-55, 64-92, 197-198)

W Strategii jednym z celów strategicznych (cel III) była poprawa spójności społecznej i przestrzennej poprzez realizację celów szczegółowych, w tym m.in. modernizację i rozbudowę infrastruktury na rzecz wzmocnienia atrakcyjności Wrześni jako miejsca zamieszkania (cel III.1); poprawę ładu przestrzennego na terenie gminy (cel. III.2) i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (cel III.3).

(akta kontroli, str. 68-71)

W aktualizacji Programu Rewitalizacji w ramach niżej opisanych projektów zaplanowano następujące działania zmierzające do poprawy dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

W ramach projektu 1.1 „Modernizacja terenów przyległych do ulicy Koszarowej” przewidziano m.in. „wykonanie nowych nawierzchni utwardzonych oraz przebudowę istniejących ciągów komunikacyjnych, które ze względu na zły stan techniczny stanowią obecnie barierę dla osób starszych oraz niepełnosprawnych. Ponadto planuje się rozbudowę oświetlenia”.

W ramach projektu 1.2 „Zielone Centrum Rekreacji” zapisano m.in. „Prace obejmować miałyby również przebudowę istniejących ciągów komunikacyjnych, których nawierzchnia jest obecnie w złym stanie technicznym i tworzą barierę architektoniczną dla osób niepełnosprawnych oraz starszych. Ponadto przewidziano także wykonanie nowych nawierzchni utwardzonych. W celu poprawy bezpieczeństwa osób korzystających z terenu planuje się przebudowę i rozbudowę oświetlenia oraz montaż monitoringu”.

W ramach projektu 1.3 „Rozwój terenów zielonych w obrębie ulic: Batorego, Chrobrego, Jadwigi” m.in. „planuje się przebudowę istniejących ciągów komunikacyjnych, których nawierzchnia jest obecnie w złym stanie technicznym, tworzy barierę architektoniczną dla osób niepełnosprawnych oraz starszych. W celu poprawy bezpieczeństwa osób korzystających z terenu planuje się również rozbudowę oświetlenia oraz montaż monitoringu”.

W ramach projektu 1.4 „Centrum Seniora „Wrzosowisko”” zaplanowano modernizację budynku, która będzie obejmować m.in.: „adaptację i przebudowę pomieszczeń wewnętrznych, dostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych oraz osób starszych”.

W ramach projektu 6.2 „Przebudowa Wrzesińskiego Ośrodka Kultury wraz z robotami towarzyszącymi” przewidziano m.in. „dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych”.

W ramach projektu 9 „Modernizacja przestrzeni publicznej na osiedlu Wojska Polskiego we Wrześni” zaplanowano m. in. „stworzenie przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców wraz z usunięciem wszelkich barier architektonicznych (wprowadzenie niskich krawężników, wyznaczenie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych), zagospodarowanie zieleni, stworzenie miejsc wypoczynku i integracji dla mieszkańców osiedla, zwiększenie liczby miejsc parkingowych oraz wyraźne oddzielenie strefy parkowania pojazdów od terenów zieleni”.

¹⁸ http://wrzesnia.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2020_09/BIPF5AF4427755EE4Z/za_l_do_u_122.pdf link do dokumentu.

¹⁹ <https://bip.wrzesnia.pl/?bip=2&cid=137&id=1266> link do dokumentu.

²⁰ W dniu 20 września 2019 r.

W ramach Projektu 10.2 Zagospodarowanie terenu przy Cmentarzu Komunalnym przewidziano m.in. „Wyznaczenie miejsc postojowych oraz dróg manewrowych ułatwiających korzystanie z obiektu, szczególnie osobom starszym oraz niepełnosprawnym”.

W ramach Projektu 10.5 „Renowacja terenów zieleniaka osiedlowego przy ul. Chrobrego we Wrześni” i 10.6 „Renowacja zieleniaka przy ul. Kościelnej we Wrześni” przewidziano remont zdegradowanej infrastruktury drogowej, utrudniającej korzystanie z punktów handlowych, szczególnie przez osoby starsze.”.

(akta kontroli, str. 79-84, 95-96, 99-107)

W opisanych wyżej projektach zaplanowano przedsięwzięcia zmierzające do poprawy dostępności przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnością ruchową; nie uwzględniono natomiast potrzeb osób z innymi rodzajami niepełnosprawności. Zastępca Burmistrza w wyjaśnieniach w tej sprawie podał, że takie przedsięwzięcia planuje się uwzględnić w nowo opracowywanej Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września.

(akta kontroli, str. 199)

Gmina w ramach zaplanowanych w Programie Rewitalizacji projektów (opisanych wyżej) opracowała dokumentację techniczną adaptacji części budynku szkoły podstawowej na dzienne Centrum Aktywności Seniora „Wrzosowisko” oraz wykonała przebudowę Wrzesińskiego Ośrodka Kultury²¹, dostosowując go do potrzeb osób niepełnosprawnych (ustalenia w tym zakresie zostały opisane w pkt 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli, str. 26-32, 208, 213, 217, 220, 223, 224, 228, 229)

1.9. Zastępca Burmistrza w złożonych wyjaśnieniach nt. monitorowania przez gminę dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami przy udziale osób o specjalności w zakresie projektowania uniwersalnego podał, że w przypadku składania wniosków o dofinansowanie m. in. w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego koniecznym jest wskazanie zastosowania elementów zasad uniwersalnego projektowania. Dla przykładu w jednym z ostatnich wniosków składanych w ramach ww. programu przez gminę, który dotyczył zadania pn.: „Rozbudowa ścieżki pieszo – rowerowej w celu integracji różnych środków transportu, w ramach działania związanego z poprawą mobilności miejskiej w Gminie Września”, wskazano m. in. iż w przedmiotowej dokumentacji aplikacyjnej, „Realizacja projektu poprawia dostęp do podstawowych dziedzin życia, umożliwiając swobodny wybór w zakresie edukacji, pracy, czy indywidualnych zamierzeń. Planowana do realizacji infrastruktura jest przystosowana do obsługi osób niepełnosprawnych”.

(akta kontroli, str. 55-56)

NIK wskazuje, że gmina nie zapewniła udziału osób ze szczególnymi potrzebami oraz specjalistów ds. projektowania uniwersalnego przy projektowaniu przestrzeni publicznej, jak również nie przeszkoliła swoich pracowników, zajmujących się inwestycjami, z zakresu projektowania uniwersalnego. Zdaniem NIK, nie służy to skutecznej likwidacji barier ograniczających dostępność osób z różnymi niepełnosprawnościami (ruch, wzrok, słuch) oraz może skutkować przyjęciem rozwiązań architektonicznych nieuwzględniających potrzeb tych osób.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

---

²¹ Dalej: WOK.

NIK pozytywnie ocenia ujęcie w aktualizacji Programu Rewitalizacji działań zmierzających do poprawy dostępności przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej oraz osób starszych. Zgodnie z wymogami ustawy o zapewnianiu dostępności, powołano koordynatora ds. dostępności Urzędu, przyjęto i realizowano plan działania na rzecz poprawy dostępności oraz opracowano deklarację dostępności architektonicznej budynków Urzędu. NIK wskazuje jednak na potrzebę szerszego niż dotychczas zapewnienia przez gminę udziału osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz specjalistów ds. projektowania uniwersalnego przy monitorowaniu dostępności, planowaniu i projektowaniu przestrzeni publicznej, jak również na konieczność przeszkolenia pracowników zajmujących się inwestycjami, w zakresie projektowania uniwersalnego. Zdaniem NIK, brak tego typu działań nie służy skutecznej likwidacji barier ograniczających dostępność osób z różnymi niepełnosprawnościami (ruch, wzrok, słuch) oraz może skutkować w przyszłości przyjęciem rozwiązań architektonicznych nieuwzględniających potrzeb tych osób.

2. Działania na rzecz zapewnienia dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami

Opis stanu faktycznego

2.1. Wśród działań gminy na rzecz zapewnienia dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, zrealizowanych w latach 2018-2020 były: budowa sygnalizacji świetlnej w obszarze przejść dla pieszych lub nowego bezpiecznego przejścia dla pieszych we Wrześni (dwie inwestycje); przebudowa/budowa nawierzchni ulicy, chodników lub ścieżek we Wrześni (11 inwestycji), w Wódkach, Kaczanowie i Marzeninie (po jednej inwestycji); przebudowa skrzyżowania ulic wraz z wykonaniem nowego przejścia dla pieszych we Wrześni (jedna inwestycja); budowa ścieżek pieszo-rowerowych we Wrześni (cztery inwestycje); budowa oświetlenia ulicznego i przejść dla pieszych we Wrześni, Chwalibogowie, Psarach Małych, Bierzglińku (pięć inwestycji); budowa nowej drogi gminnej we Wrześni (dwie inwestycje); budowa parkingu z miejscami dla osób niepełnosprawnych wraz z drogą dojazdową we Wrześni (jedna inwestycja); budowa centrum przesiadkowego wraz z infrastrukturą we Wrześni (jedna inwestycja); budowa/rozbudowa obiektów gminy z dostępem dla osób ze specjalnymi potrzebami (sześć inwestycji); budowa tężni we Wrześni z ławkami, z której w większości korzystają osoby starsze; zagospodarowanie terenów rekreacyjnych we Wrześni, z których mogą korzystać osoby ze szczególnymi potrzebami (dwie inwestycje); funkcjonowanie bezpłatnej komunikacji miejskiej prowadzonej autobusem przystosowanym dla potrzeb osób niepełnosprawnych (pojazd posiadał: przyciski z napisami w alfabecie Braille'a, sygnały dźwiękowe i informacje głosowe, przyciski do zaalarmowania kierowcy oraz podłogę umożliwiającą wsiadanie osobom niepełnosprawnym; możliwość pochylecia się w kierunku przystanku oraz wysunięcia podjazdu dla wózków).

(akta kontroli, str. 25-32, 199-230)

W postępowaniach o zamówienia publiczne prowadzonych przez gminę nie zawierano warunku zatrudnienia specjalisty ds. projektowania uniwersalnego (dot. próby postępowania wszczętych po 20 września 2020 r.).

(akta kontroli, str. 198-199)

2.2. Wśród zrealizowanych w okresie objętym kontrolą inwestycji gminnych zwiększających dostępność przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami była rozbudowa Samorządowej Szkoły Podstawowej nr 2 we Wrześni²² oraz przebudowa WOK we Wrześni. W opisie przedmiotu zamówienia zawartym

²² Dalej: Szkoła.

w specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego (SIWZ) inwestycje te scharakteryzowano w następujący sposób :

- rozbudowa Szkoły, m.in.: „Budynek dostępny dla osób niepełnosprawnych – równy poziom części północnej z poziomem gruntu, w części południowej niewielka pochylnia dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózku inwalidzkim – zapewnienie dostępu. W budynku znajduje się toaleta dla osób niepełnosprawnych oraz winda”;

- przebudowa WOK m.in. „dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych”.

(akta kontroli, str. 119, 154)

Postępowania w sprawie wyboru wykonawców ww. inwestycji zostały wszczęte 5 października 2018 r. (w przypadku Szkoły) i 17 października 2018 r. (w przypadku WOK).

(akta kontroli, str. 141, 175)

Oględziny²³ budynku Szkoły i WOK wraz z otaczającą je przestrzenią publiczną, przeprowadzone z udziałem specjalisty w zakresie dostępności przestrzeni publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz osoby głuchej i z niepełnosprawnością ruchową wykazały, co następuje:

- budynek Szkoły: z parkingu do budynku Szkoły prowadził chodnik, którego nawierzchnia wykonana była z betonowej kostki brukowej koloru szarego, nie stwierdzono na niej żadnych ubytków i nierówności, utrudniających samodzielne przemieszczanie się osobie poruszającej się na wózku. W dwóch miejscach z chodnika było zejście na jezdnię. Na jednym z tych zejść istniał uskok o wysokości ponad 6 cm, którego osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim samodzielnie nie była w stanie pokonać i musiała skorzystać z pomocy innej osoby. Przed wejściem do budynku znajdowały się schody oraz pochylnia dla osób poruszających się na wózku. Pochylnia miała odpowiednią szerokość i obustronne poręcze. Osoba poruszająca się na wózku, bez żadnych trudności, samodzielnie i bez pomocy sprawnej osoby, dojechała do drzwi wejściowych budynku. W drzwiach wejściowych budynku wysokość progów nie przekraczała 0,02 m. Drzwi wejściowe do budynku miały odpowiednią szerokość, nieutrudniającą wjazdu do budynku osobie poruszającej się na wózku. Budynek posiadał trzy kondygnacje. Komunikację pomiędzy poziomami budynku zapewniała klatka schodowa z windą. Winda posiadała oznaczenia w alfabecie Braille'a (na panelu przed wejściem do windy oraz w windzie) oraz informację głosową. W ocenie specjalisty - informacja głosowa była ustawiona zbyt cicho. Kabina windy była dostępna dla osób poruszających się na wózku - miała odpowiednią szerokość oraz była wyposażona w poręcze. W windzie emitowana była informacja dźwiękowa podająca aktualny numer kondygnacji oraz posiadała wyświetlacz na zewnątrz i wewnątrz, informujący o aktualnym położeniu. Schody na klatce schodowej posiadały odpowiednią szerokość, krawędzie pierwszego i ostatniego stopnia schodów wyróżniały się kolorem żółtym, kontrastującym z brązowym kolorem stopni schodów. Schody wyposażone były w obustronne poręcze. Na pierwszej kondygnacji budynku usytuowana była toaleta dla osób niepełnosprawnych. Drzwi do tej toalety pozbawione były progów. Przy muszli toaletowej i umywalce zamontowane były uchwyty. Powierzchnia poruszania się, manewrowania (wózkiem) przed muszlą, wysokość zawieszenia muszli toaletowej, przestrzeń wjazdu wózkem pod umywalkę, jak sprawdziła osoba poruszająca się na wózku, była odpowiednia. Dźwignia kranu, suszarka do rąk, dozownik na mydło były zawieszane na odpowiedniej wysokości dla osób poruszających się na wózku. W toalecie ustawiony był kosz na śmieci, otwierany nogą, który w ocenie specjalisty, ustawiony

---

²³ 14.01.2021 r.

był w miejscu ograniczającym swobodne poruszanie się osobie na wózku. Specjalista wskazała odpowiednie miejsce, na które kosz został przestawiony. W budynku wysokość progów w drzwiach prowadzących do pomieszczeń nie przekraczała 0,02 m. Sale lekcyjne, pokoje zajęć, biblioteka, czytelnia, toalety oraz pokoje nauczycielskie posiadały oznaczenia. Specjalista zwróciła uwagę na brak odpowiednich oznaczeń na drzwiach pokoju logopedy i pedagoga. Żadne drzwi nie posiadały tabliczek informacyjnych w alfabecie Braille'a.

- Budynek WOK: przy budynku zlokalizowane były dwa parkingi. Na jednym z nich były dwa stanowiska dla samochodów osób z niepełnosprawnością, a na drugim – jedno. Szerokość i długość każdego z tych miejsc postojowych miała znacznie ponad 3,6 m szerokości i 5 m długości. Stanowiska postojowe posiadały dobrze widoczne oznakowanie. Do budynku prowadził chodnik, którego nawierzchnia wybudowana była z betonowej kostki brukowej koloru szarego. Na nawierzchni chodnika nie stwierdzono żadnych ubytków i nierówności, utrudniających samodzielne przemieszczanie się osobie poruszającej się na wózku. Chodnik, prowadzący do głównego wejścia budynku, posiadał nieznaczne wzniesienie, które osoba poruszająca się na wózku pokonała samodzielnie, bez pomocy osoby zdrowej. Do budynku WOK prowadziły dwa wejścia, z których jedno wyposażone było w pochylnię dla osób poruszających się na wózku. Pochylnia miała odpowiednią szerokość i obustronne poręcze. Osoba poruszająca się na wózku, bez żadnych trudności, samodzielnie i bez pomocy innej osoby, dojechała do drzwi wejściowych budynku. W drzwiach wejściowych wysokość progów nie przekraczała 0,02 m. Drzwi wejściowe do budynku miały odpowiednią szerokość, nieutrudniającą wjazdu do osobie poruszającej się na wózku. Schody prowadzące, zarówno do jednego, jak i do drugiego wejścia do budynku nie posiadały oznaczeń kontrastowych. Budynek posiadał dwie kondygnacje, nie był wyposażony w windę osobową. Dyrektor WOK oświadczyła, że osoby z niepełnosprawnością nie korzystają z pomieszczeń na drugiej kondygnacji. Na pierwszej kondygnacji znajdowała się sala widowiskowa, na której odbywają się koncerty lub inne imprezy. W WOK, jak oświadczyła Dyrektor, stosuje się system rezerwacji biletów, w którym istnieje możliwość oznaczenia, że rezerwacja dotyczy osoby niepełnosprawnej – ale bez wskazania rodzaju tej niepełnosprawności. Dyrektor WOK oświadczyła, że ten system zostanie udoskonalony poprzez umożliwienie podania przez zamawiającego rodzaju niepełnosprawności osoby, dla której bilet na imprezę jest rezerwowany. W drzwiach wejściowych do sali, jak i do innych pomieszczeń na pierwszej kondygnacji, wysokość progów nie przekraczała 0,02 m. Na podłodze sal zajęć położone było gumoleum, a na korytarzach – glazura. Dwa pierwsze rzędy foteli w sali widowiskowej, jak oświadczyła Dyrektor WOK, były przeznaczone do wykorzystania przez osoby poruszające się na wózku – w ten sposób, że były one ruchome i można było je przesuwac. Do tych miejsc prowadziły drzwi bezpośrednio z parkingu. W celu skorzystania np. przez osobę niepełnosprawną ruchowo z toalety, osoba taka musiała pokonać trzy stopnie po przygotowanych do tego podjazdach/zjazdach (od lewej strony sali, patrząc z góry). Podjazdy te nie spełniały jednak swojej funkcji - były zbyt pochyłe i za krótkie. Osoba poruszająca się na wózku nie mogła samodzielnie, bez pomocy osoby sprawnej, podjechać i zjechać tymi podjazdami/zjazdami. Na pierwszej kondygnacji budynku usytuowana była toaleta dla osób niepełnosprawnych. Drzwi do tej toalety pozbawione były progów. Przy muszli toaletowej i umywalce zamontowane były uchwyty. Powierzchnia poruszania się, manewrowania (wózkiem) przed muszlą, wysokość zawieszenia muszli toaletowej, przestrzeń wjazdu wózkem pod umywalkę, jak sprawdziła osoba poruszająca się na wózku, była odpowiednia. Dźwignia kranu, suszarka do rąk, dozownik na mydło były zawieszane na odpowiedniej wysokości dla osób poruszających się na wózku. W toalecie

znajdował się otwarty kosz na śmieci, który zawieszony był na ścianie, nie ograniczając swobodnego poruszania się osobie na wózku. Przy muszli klozetowej umieszczony był również kosz na śmieci otwierany nogą.

(akta kontroli, str. 231-271)

W opracowaniu projektów technicznych rozbudowy budynku Szkoły i remontu budynku WOK, jak wyjaśnił zastępca Burmistrza, nie uczestniczył specjalista z zakresu projektowania uniwersalnego. Brak uczestnictwa w projektowaniu takiego specjalisty, zastępca Burmistrza wyjaśnił, brakiem w przepisach prawa wymogu udziału specjalisty z zakresu projektowania uniwersalnego oraz tym, że zrealizowane prace zostały wykonane zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami.

(akta kontroli, str. 190)

2.3. Gmina nie wyeliminowała wszystkich barier i utrudnień w dostępności do przestrzeni publicznej osób ze szczególnymi potrzebami, stwierdzonych w trakcie poprzedniej kontroli²⁴ przeprowadzonej przez NIK w IV kwartale 2017 r. Zastępca Burmistrza w wyjaśnieniach w tej sprawie podał, że:

- bariery architektoniczne stwierdzone na terenie Parku im. J. Piłsudskiego we Wrześni planuje się usunąć w trakcie rewitalizacji parku; zadanie to zostało zaplanowane w budżecie na 2021 r.²⁵ pod warunkiem uzyskania dofinansowania z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

- większości barier stwierdzonych w budynku Muzeum im. Dzieci Wrzesińskich i Biblioteki Publicznej nie usunięto ze względu na ograniczenia techniczne i objęcie ich ochroną konserwatorską; zakres prac i możliwości dostosowania obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych będzie wynikał z warunków określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Biorąc pod uwagę obecną sytuację pandemiczną oraz wysokie koszty prac, obecnie w budżecie gminy nie przewiduje się realizacji tego zadania;

- w budynku Ratusza wprowadzono zmiany organizacyjne dotyczące obsługi klientów, które zdezaktualizowały część stwierdzonych ograniczeń, np. zmieniono miejsce i formę działania Biura Obsługi Klienta; drzwi prowadzące bezpośrednio do windy zostały wyregulowane; parkomat umieszczony przed budynkiem Ratusza nie został wymieniony ponieważ gmina planuje wymianę tych urządzeń na terenie całego miasta w kolejnych latach – po ich wyeksploatowaniu.

(akta kontroli, str. 192-195)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W poddanych oględzinom obiektach wraz z otaczającą je przestrzenią stwierdzono bariery i utrudnienia ograniczające dostępność do tych przestrzeni osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym w ciągu pieszym prowadzącym do budynku Szkoły na jednym z zejść z chodnika na jezdnię istniał uskok o wysokości ponad 6 cm, którego osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim samodzielnie nie była w stanie pokonać i musiała skorzystać z pomocy innej osoby. W windzie budynku Szkoły była zbyt cicho ustawiona informacja głosowa, a na drzwiach prowadzących do sal brak było tabliczek informacyjnych w alfabecie Braille'a. Na schodach prowadzących zarówno do jednego, jak i drugiego wejścia do budynku WOK brak było oznaczeń kontrastowych, a podjazdy w sali widowiskowej WOK nie były

²⁴ Dotyczy kontroli P/17/094 Dostępność przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych przeprowadzonej w Urzędzie przez NIK Delegaturę w Poznaniu.

²⁵ Link <https://bip.wrzesnia.pl/?bip=2&cid=249&id=7497> str. 14, 29-30 do uchwały Nr XVIII/193/2020 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2033, w której zaplanowano łączne nakłady finansowe na realizację tego zadania w wys. 6,5 mln. zł w okresie 2022-2024.

przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo (były zbyt pochyle i za krótkie). Wskazać przy tym trzeba, że gmina, na etapie przygotowania dokumentacji projektowej tych obiektów, nie korzystała z dodatkowego specjalistycznego wsparcia z zakresu projektowania uniwersalnego, umożliwiającego wypracowanie rozwiązań gwarantujących dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami na równi z osobami pełnosprawnymi.

(akta kontroli, str. 190, 232-271)

Zastępca Burmistrza wyjaśnił, że stwierdzone w trakcie oględzin nieliczne bariery i utrudnienia, które nie stanowią przeszkody w korzystaniu z tych obiektów przez osoby niepełnosprawne, gmina zamierza w miarę możliwości technicznych i finansowych usunąć, aby poprawić komfort korzystania z ww. budynków i ich otoczenia przez osoby niepełnosprawne.

(akta kontroli, str. 190)

Odnosząc się do stwierdzenia zastępcy Burmistrza, że bariery i utrudnienia wskazane w trakcie oględzin nie stanowią przeszkody w korzystaniu przez osoby niepełnosprawne, NIK wskazuje, że opisane bariery i utrudnienia stwarzają jednak realne ograniczenie korzystania przez osoby z różnymi niepełnosprawnościami (ruch, wzrok, słuch).

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina realizowała inwestycje w zakresie likwidacji barier w przestrzeni publicznej, utrudniających korzystanie z niej osobom o szczególnych potrzebach. Nie zapewniła jednak wsparcia osób posiadających wiedzę w zakresie projektowania uniwersalnego, co nie pozostaje bez wpływu na fakt, że zrealizowane inwestycje ukierunkowane były głównie na zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnością ruchową. W zrealizowanych dwóch inwestycjach gminnych, w których założono m.in. dostosowanie budynku Szkoły i WOK do potrzeb osób niepełnosprawnych nie w pełni zastosowano rozwiązania wspomagające osoby z różnymi niepełnosprawnościami (ruch, wzrok, słuch), przez co nie zapewniono im swobodnego dostępu do przestrzeni publicznej na równi z osobami pełnosprawnymi.

IV. Uwagi i wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wniosek:

Uwagi

1. Przy opracowaniu wytycznych do projektowania chodników, ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych oraz projektów technicznych obiektów gminnych objętych kontrolą gmina nie korzystała z wiedzy podmiotu zajmującego się profesjonalnie projektowaniem uniwersalnym, jak również nie konsultowano ich z przedstawicielami środowiska osób ze szczególnymi potrzebami. Zaniechanie takich uzgodnień i konsultacji, w ocenie NIK, może skutkować w przyszłości pozostawieniem barier ograniczających dostępność osób z różnymi niepełnosprawnościami (ruch, wzrok, słuch) oraz przyjęciem rozwiązań architektonicznych nieuwzględniających w optymalnym stopniu potrzeb tych osób, tak jak w przypadku skontrolowanych przez NIK dwóch obiektów gminnych i otaczającej je przestrzeni publicznej (ustalenia opisane w pkt 2.2. niniejszego wystąpienia).

2. Gmina nie zinwentaryzowała przestrzeni publicznej pod względem jej dostępności dla osób o szczególnych potrzebach, przy współudziale osób starszych i niepełnosprawnych. NIK zwraca uwagę, że wyniki takiej inwentaryzacji pomocne byłyby dla zdiagnozowania faktycznych potrzeb w zakresie poprawy dostępności

przestrzeni publicznej oraz opracowania planu systematycznego usuwania występujących w niej barier.

Wniosek

Wyeliminowanie stwierdzonych barier oraz utrudnień w dostępności przestrzeni publicznej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami (w tym narządów ruchu, wzroku, słuchu) w objętych kontrolą obiektach gminnych i otaczającej je przestrzeni publicznej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag i
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 16 lutego 2021 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler

Dyrektor

Joanna Józwiak
główny specjalista kontroli państwowej

Andrzej Aleksandrowicz

.....
Podpis

.....
Podpis